

LENKIJOS KONSULINĖ TARNYBA

SKÓRA, Wojciech. *Slużba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność.* Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2006

Sandra Grigaravičiūtė

Vilniaus pedagoginis universitetas

2007 m. gegužės mėn. lankydama si Vroclave, universiteto knygyne šios recenzijos autorė išvydo solidžios apimties (954-ių puslapių) Wojciecho Skóros knygą „Slużba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność“. Istorikei, tyrinėjančiai Lietuvos konsulinės tarnybos kūrimąsi, funkcionavimą ir veiklą, ši knyga pasirodė įdomi dėl keleto priežasčių. Pirmą, buvo įdomu palyginti W. Skóros darbą su 1970 m. išleistu panašaus pobūdžio Lenkijos konsulinei tarnybai skirtu Edwardo Józefo Pałygos veikalu.¹ Pastarojo darbu remiantis ir buvo parašyti Lenkijos diplomatijos IV tomo² skyriai apie konsulinę tarnybą. Antra, išsiaiškinti, ar lietuviai, kurdami savo konsulinę tarnybą, „dairėsi“ į lenkus ir kiek lenkų vykdytos konsulinės tarnybos permainos turėjo įtakos pokyčiams Lietuvos konsulinėje tarnyboje.

W. Skóra atliko didelį darbą – surinko, išanalizavo ir susistemino dokumentus, esančius įvairiuose archyvuose: Lenkijoje (Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Centralne Archiwum Wojskowe w Rembertowie, Archiwum Państwowe w Gdańsku, Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, Archiwum Państwowe w Krakowie, Archiwum Państwowe w Szczecinie, Archiwum Państwowe we Wrocławiu), Didžiojoje Britanijoje (Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. Generała Władysława Sikorskiego w Londynie, Archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie), JAV (Archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce (New York), Archiwum Instytutu Hoovera Uniwersytetu Stanforda), bibliotekų rankraščių skyriuose bei publikuotus šaltinius.

Knygą sudaro penkios dalys. Pirmojoje dalyje yra pristatyta konsulinės tarnybos sudėtis, išnagrinėtas konsulatų tinklo kūrimo procesas, konsulinio korpuso finansavimas, nekilnojamojo ir kilnojamojo turto įsigijimo klausimai. Tyrėjas atliko konsulinių konvencijų genezę, analizavo konsulatų subordinacijos ir su tuo susijusias problemas; atkreipė dėmesį į garbės konsulų bei konsulinio korpuso Gdanske veiklos specifiką. Autorių derėtų pagirti už tai, kad Lenkijos konsulinės tarnybos kūrimosi procesas apžvelgtas kitų šalių konsulinių tarnybų funkcionavimo kontekste (išryškinti panašumai ir skirtumai). Personalo politika aptarta antroje dalyje. Joje parodyti konsulinio ir diplomatinio korpuso statuso skirtumai, pristatyti konsulų rangai ir reikalavimai personalui, tarnautojų paskyrimo ir pakėlimo į aukštesnį rangą mechanizmai, jų apmokėjimas, moterų darbas tarnyboje (duomenys susisteminti 25-oje lentelėje, p. 373–374) ir karininkų dominavimas tarp konsulų. Įdomus ir autoriaus atliktas sociologinis tyrimas (analizuotas darbuotojų amžius, išsilavinimas, socialinė kilmė, tautybė, išpažįstama religija). Trečiojoje knygos dalyje parodyta konsulinio korpuso darbuotojų veikla rūpinantis Lenkijos piliečiais užsienyje ir lenkų kilmės asmenimis. Atskirai yra

---

¹ PAŁYGA, Edward Józef. *Stosunki konsularne Drugiej Rzeczypospolitej.* Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1970.

² *Historia dyplomacji polskiej.* T. IV. (1918-1939). Red. P. LOSSOWSKI. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995, S. 31-33, 44-46, 55-57, 427.

kalbama apie tai, kaip konsulai elgėsi su lenkų emigrantais ir žydais bei ukrainiečiais, turinčiais Lenkijos pasus. Lenkijos konsulai rūpinosi lenkų emigrantais ir jų užimtumu, jiems teikiamu finansavimu, telkė juos kultūrinei ir švietėjiškai veiklai; parodoma nacionalistinė Lenkijos vyriausybės politika. Ketvirtojoje dalyje analizuojama konsulatų veikla ekonominių mainų srityje, teikiant informaciją. Pastaroji jų veikla buvo pati svarbiausia. Todėl W. Skóra išsamiai aptarė ekonominės informacijos rinkimo ir perdavimo mechanizmus, ypač jūreivystės srityje. Daug dėmesio knygoje skirta konsulų veiklai spaudos ir propagandos srityje. Žinoma, aptarti ir pasų bei vizų (kitų konsulinų patarnavimų) reikalai. Konsulatų ryšius (glaudaus bendradarbiavimo formas) su Lenkijos slaptojomis tarnybomis knygos autorius naginėja penktojoje dalyje. Joje parodomi būdai, kaip slaptųjų tarnybų atstovai darė įtaką konsulatų veiklai (rengdavo sabotazus ir kt.); analizuojami tokio savito fenomeno padariniai.

Tiek Lenkijos, tiek ir Lietuvos tyrėjams vertinga knygos autoriaus pateikta 44-iose lentelėse susisteminta informacija, prieduose įdėti to meto Lenkijos konsulinės tarnybos veiklą reglamentavę įstatymai, konsulinės tarnybos vadovų (W. Mazurkiewicz, W. Babiński, J. Lukaszewicz, W. Jędrzejewicz, W. T. Drymmer) biogramos, Lenkijos konsulatų, veikusių tarpukariu 58-iose užsienio šalyse, sąvadas (nurodytas statusas, veikimo laikotarpis). W. Skóros prieduose gal ir trūksta konsulatų tinklo plėtros dinamiką atskirose užsienio šalyse rodančių lentelių (sąvadų), tačiau šį stygių kompensuoja išpūdingas šaltinių ir literatūros sąrašas bei sudarytos asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės, palengvinančios darbą kitiems tyrėjams. Tokios apimties tyrimui santrauka anglų kalba galėjo būti gerokai ilgesnė ir išsamesnė.

W. Skóros surinkta ir susisteminta medžiaga neabejotinai padės Lietuvos konsulinės tarnybos tyrėjams ieškant periodizacijos kriterijų, vertinant konsulų veiklą, nagrinėjant konsulatų steigimo motyvus. Kol kas Lietuvos istoriografija stokoja tokio apibendrinančio pobūdžio Lietuvos konsulinės tarnybos tyrimų, nors konsulatų tinklo kūrimuisi ir plėtrai užsienyje darbų jau yra. W. Skóros darbas „Sluźba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność“ yra reikšmingas lenkų istoriografijai, tačiau drįstume manyti, kad bus sėkmingas pavyzdys ir Lietuvos konsulinės tarnybos tyrėjams.